

Лекція: Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг.

1. Аналіз виробництва продукції рослинництва.
2. Аналіз причин зміни посівних площ і урожайності с. г. культур.
3. Аналіз виробництва продукції тваринництва.
4. Аналіз причин зміни поголів'я тварин і продуктивності однієї голови.

Паланюк Н. А. Економічний аналіз с. 118-127, с. 127-141.

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції – один з основних показників, які характеризують діяльність сільськогосподарських підприємств. Від його величини залежить обсяг реалізації продукції, отже, і ступінь задоволення потреб населення в продуктах харчування, а промисловості – в сировині.

Основне завдання аналізу полягає у виявленні можливостей збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, підвищення її якості, зменшення втрат.

Джерелами інформації для проведення аналізу є: річна звітність сільськогосподарського підприємства, зокрема форма №50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств», статистичні форми № 29-сг «Звіт про збір урожаю сільськогосподарських культур», № 24-сг «Стан тваринництва», баланс сільськогосподарської продукції (форма № 21-сг), дані первинного обліку, технологічні карти.

Аналізують також причини зміни розміру посівної площі та урожайності культур, вивчають передовий досвід щодо виробництва екологічно чистої продукції, розробляють заходи щодо збільшення виробництва продукції, поліпшення її якості, оптимізації витрат на виробництво, нарощування обсягу конкурентоспроможної продукції, обґрунтовують стратегію розвитку галузі.

Рівень виконання плану валового збору оцінюють на основі порівняння фактичного валового збору з плановим.

Для оцінки виконання плану виробництва продукції за асортиментом порівнюють обсяг продукції, яку можна зарахувати у виконання плану за асортиментом з плановим її обсягом. При цьому в рахунок планового асортименту відносять: за перевиконання плану виробництва – плановий обсяг, при невиконанні – фактичний обсяг продукції.

Виконання плану за асортиментом оцінюють за коефіцієнтом (K_a), який обчислюють відношенням обсягу виробленої продукції, занесеної в рахунок планового асортименту ($ВП_a$), до обсягу продукції, передбаченої планом ($ВП_n$)

$$K_a = ВП_a : ВП_n$$

Дуже важливим показником, що характеризує виробництво сільськогосподарської продукції, є її якість, тобто сукупність властивостей, здатних задовольняти певні вимоги споживача. Цей показник є визначальним для підвищення конкурентоспроможності продукції.

Основним ресурсом для виробництва продукції рослинництва є рілля. Для виробництва кормів також використовують сінокоси і пасовища.

Аналізують структуру посівних площ та її зміни. Структура посівних площ є однією з характеристик виробничого напрямку господарства. Досліджують, як підприємство реалізує можливості одержання двох врожаїв з одного поля за рік. Повторними посівами може бути зайнято до 25 – 30% ріллі. Як правило, йдеться про вирощування кормових культур, тому планують повторне використання орних земель протягом року за наявності розвиненої галузі скотарства.

Основними факторами, які можуть зумовити зміну розміру посівних площ і їх структури, є: метеорологічні умови аналізованого періоду (вимерзання, градусів...); загибель посівів від хвороб, шкідників і бур'янів; погіршення забезпеченості господарства певними виробничими ресурсами; розширення площ внаслідок проведення культур-технічних робіт, рекультивація земель, розукрупнення підприємства.

У кожному випадку за результатами аналізу необхідно оцінити зміни посівних площ і якщо ці зміни не бажані, намітити конкретні заходи щодо запобігання чи ліквідації їх.

Основним завданням аналізу виробництва продукції тваринництва є пошук можливостей нарощування виробництва продукції, поліпшення її асортименту та якості.

Джерелами аналізу є: форма статистичної звітності № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільгосп підприємств», дані бухгалтерського обліку, нормативно-довідкова література.

У рамках аналізу поголів'я вивчають рух, інтенсивність основного стада, вік продуктивного використання, породність та інші якісні характеристики тварин.

Аналіз проводять у розрізі окремих видів і статеві-вікових груп. Зокрема у скотарстві виділяють корів молочного стада й тварин на вирощуванні і відгодівлі, у свинарстві – свиноматок і відгодівельне поголів'я.

Рух тварин можна відобразити за допомогою таких показників:

1. Наявність тварин на початок року;
2. Надходження всього, в т. ч.: приплід, переведення з інших статеві-вікових груп, купівля;
3. Вибуло протягом року – всього, в т. ч.: переведено в основне стадо, вибракувано зі стада, продано, загибель.
4. Поголів'я на кінець року.

Рух поголів'я, як і інші показники розвитку тваринництва, доцільно планувати. Фактичні показники руху порівнюють з плановими, визначають причини відхилення – технологічні, пов'язані з умовами утримання тварин, виходом приплоду, та економічні - пов'язані з вигідністю розвитку галузі, в результаті якого збільшують чи зменшують поголів'я.

Валова продукція тваринництва складається з продукції, яку одержують у процесі господарського використання тварин, птиці і бджіл (молоко, вовна, яйця, мед), продукції вирощування та відгодівлі (приплід, приріст маси, рої), побічної продукції (гній). За рівнем виконання плану виробництва валової продукції оцінюють загальний стан тваринництва.

План виробництва валової продукції можна виконати і при деякому відхиленні ряду факторів, але за обов'язкової компенсації іншими (напр. зменшення поголів'я відповідних груп за рахунок підвищення продуктивності тварин цих груп).

Оскільки поголів'я тварин протягом року не є постійним, то частіше аналізується вихідне поголів'я, тобто поголів'я на кінець року.

Основними причинами невиконання плану вихідного поголів'я є:

- Невиконання плану парування худоби і надходження приплоду;
- Допущення масового падежу в результаті виникнення інфекційних захворювань та нестачі кормів;
- Термінова переорієнтація на спеціалізацію, виробничий напрям із врахуванням кон'юктури ринку;

- Невиконання плану контрлактиції телят або надходження від підприємств-репродуктологів.

На формування продуктивності тварин впливає кормо забезпеченість, рівень якої оцінюють порівнянням наявної кількості кормів або можливого їх надходження з потребою в них.

Під час аналізу виявляють, як забезпечена кормами кожна група тварин, як у господарстві дотримуються прийнятих норм годівлі і раціонів.

Важливим параметром продуктивності є вік тварин. Для кожного виду тварин існують свої вікові границі.

Важливим фактором є породний склад стада. Високопородні тварини продуктивніші, дають на одиницю витраченого корму і затрат праці більшу віддачу.

За допомогою аналізу вивчають стан племінної роботи в підприємстві, породний склад стада за видами, статево-віковими групами тварин, поголів'я племінного ядра тварин. Одночасно визначають економічну ефективність поліпшення породного складу тварин, що є основою формування високопродуктивного стада.

Для найповнішого використання потенціальних можливостей тварин необхідно, щоб вони були забезпечені обладнаними приміщеннями, що створює умови для належного утримання тварин. Недодержання необхідних умов скорочує вік продуктивного використання тварин, збільшує процент вибракування.